Folk, Publicum, offentlig Mening
I Anledning af [illegible] Ugeskrift,
[illegible] No 6.
af Grimur Thorgri[illegible]son Tho[illegible]sen.
1842.

Folk, Publicum, offentlig Mening

i Anledning af „Intelligensbladenes" Nr. 6.

Kjøbenhavn.
Trykt paa den Wahlske Boghandels Forlag
hos J. C. F. Græbe.
1842.

Folk, Publicum, offentlig Mening
i Anledning af „Intelligensbladenes“ Nr. 6.

Naar jeg i følgende Blade vil gjøre et Forsøg paa at drøfte denne Materie, saa kan det kun skee aforistisk, thi Spørgsmaalet er, forsaavidt som det føres paa det videnskabelige Gebet, af en historisk Vægtighed, og følgelig af større Omfang, end det, jeg her, for den efemere Interesses Skyld, kan give det.

Den efemere Betydning ligger deri, at dette Forsøg er af en polemisk Natur og maa som saadant træde færdigt frem, forend den individuelle Mening, hvortil det nærmest refererer sig, er gaaet Læseren af Glemme.

Men af dets polemiske Natur følger ingenlunde, at det skal gaae ud fra de samme Anskuelser som „Intelligensbladene“, eller i Hovedsagen bestræbe sig for, fra de samme Præmisser at komme til forskjellige Resultater; tvertimod bør det snarere gaae ud fra andre Forudsætninger, forsaavidt Modpartens ikke ere beviste, men kun hypostaserede som de ene mulige, og altsaa betragte hans Udgangspunkt,

saafremt dette maatte vise sig mindre logisk begrundet, som den abstraherende Forstands caput mortuum *).

Historisk er dette Spørgsmaal, idet den offentlige Mening, Folket o. s. v. ere Historiens Typer, og høre med til dennes Factorer. Historien er Ideens Levnet og Historieskriveren Ideens Biograf. Det er igjennem Historien, at Ideen i Objectivitetens Collisioner med Subjectiviteten, i de enkelte Individers Kamp og Undergang stræber frem til Identificationen af Subject og Object. Det er Ideen som i Historien føder filosofiske Systemer, hvor verelviis Objectiviteten seirer over Subjectiviteten og denne over hiin. Ideen pulserer i Individerne, den crystalliserer dem, ligesom de døde Mineralier og tvinger dem til at organiseres.

I Historien viser Hovedorganisationen sig som Statsorganismen, og det er især i denne, at Folket en masse kommer til Gyldighed. I sin Barndom er Folket sig ikke bevidst, det stræber endnu efter Noget udenfor sig selv Liggende, som det vil optage i

*) Et saadant Abstractionens caput mortuum er Jødernes og Muhamedanernes Gud, et Væsen uden Præmisser, som Forf. i Artiklen om Autoritet har citeret til Exempel paa den blinde Autoritet; men ligesaa blind er den Autoritet, som den moderne Religieusitet hylder, naar den i sin Ydmyghed udraaber: il y a un être suprême og, uden at gjøre sig Rede for dette Væsen, bliver staaende ved det blotte Navn.

ſig, — det har kun Bevidſthed; men ſnart viſer ſig den ſamme Stræben hos Folket, ſom hos hvert Individ for ſig, nemlig: at kjende ſig ſelv, og det kommer ſaaledes, ligeſom det iſolerede Individ til Aandens andet Stadium: Selvbevidſthed. Denne udvikler ſig igjen efterhaanden til en højere Erkjendelſe, og Statsorganismens forſkjellige Skikkelſer (Statsforfatningerne κατ᾽ ἐξοχήν) ere denne Folkebevidſtheds Udtryk. Men i Overgangsperioderne ſtaae disſe altid paa Grændſen af tvende ſaakaldte offentlige Meninger, og dette Udtryks Betydning maa derfor nærmere betragtes.

Det er et mærkværdigt Fænomen, at ligeſaavelſom Poeſien hader ogſaa Folkebevidſtheden abſtracte Sandheder; den er en vantro Thomas, ſom vil tage og føle paa Ideens Kjød og Blod, med andre Ord —: den vil ſee Sandheden i concrete Skikkelſer. Men heri harmonerer den med ſin Moder Hiſtorien, der aldrig byder den Abſtractioner, men altid Individualiteter. Naar derfor en i Folket og Tiden ubevidſt ſlumrende Sandhed ſkal træde ud i Folke-Bevidſtheden, ligemeget om den theoretiſk eller practiſk ſkal realiſeres, ſaa optræder den altid ſom en Incarnation i et beſtemt Individ.

Disſe Individer, disſe prædeſtinerede Aander kalde vi Genier. Denne Benævnelſe har nu Sprogbrugen udvidet altformeget, og man hører i daglig Tale Geni og Talent hyppig forverles med hinanden, man hører Folk endogſaa ſige: den Mand har Geni

1*

o. a. l. Men denne vage Synsmaade maa vi her abstrahere fra, og kun forstaae Geni, som Incarnationen af en Sandhed, af en Idee.

I denne Betydning af Ordet finde vi, at Geniet er Folkebevidsthedens Brændpunkt, dens egentlige Kjerne; det er ligesom Tiden har samlet alle de enkelte Individers ubevidste Ahnelser om den nye Sandhed og concentreret dem med objectiv Fylde i eet Subject.

Fremdeles viser det sig, at Geniets aandelige Physionomi harmonerer med hele Tidens og Folkets Udviklingstrin, og Geniet viser sig saaledes som et Product, hvis Factorer Tiden og Folket ere. Men det viser sig tillige som deres fiineste og meest energiske Udtryk, og idet det energisk stræber at gjøre sig gjældende, bliver det ved denne Subjectivitetens Gnidning med Objectiviteten i dennes reale Virkelighed, historisk Geni.

Disse Genier nu, (som Jean Paul kalder „Aarhundredernes Vækkere af den lange Søvn") have altid taget særdeles Hensyn til sin Tid, sit Folk og sit Publicum, og have kun anseet deres Bestræbelser gyldige, forsaavidt som disse mødte Gjenklang hos deres Samtid; thi betragter man Geniet, som Tidens modne Frugt, som den levende Aandsskat, den igjennem Menneskealdere har ruget over, som det Foster den i Aar og Dage har gaaet svanger med, og som først skal see Lyset, naar Tidens Fylde kommer, med andre Ord — betragte

vi Geniet i dets Forhold til Historien, saa følger deraf at det ikke fødes omsonst, og at dets Samtid maa være moden til Receptionen af det, Geniet er modent til at producere. „Geniet skal gaae foran sin Tid", — ganske rigtig; der er et stort Spring fra at producere selv, til blot at være modtagelig for det Producerede. Napoleon var Revolutionens Førstefødte; det franske Folk paa hans Tid, dens yngre Børn. — Geniet tager altsaa Hensyn til sit Folk, Publicum o. s. v., og da det, være sig som handlende, eller som tænkende Geni, kun kan naae sit Maal ved at bryde gjennem Massen, saa maa det vide at slaae den rette Stræng; dette kan nu naturligviis skee og skeer ofteſt polemisk mod det Bestaaende, men dets Polemik er ikke negativ, den er positiv og faaer just sin Gyldighed ved at negere dette i det den gaaer udover det, idet den afslører en Sandhed som nok slumrer i det Foregaaende, men liig en Phoenix kun kan opstaae af dettes Aske. Herved bliver det klart, at det Sande, det som Geniet det og sig selv bevidst kjæmper for, slumrer ubevidst i Geniets Samtid og Nation, og at det altsaa er denne Primitivitet, denne Klarhed, som constituerer Geniet og giver det Fortrinet for den store Hob; men den samme Ild, som blusser klart i det, den skjules hos Massen af de udbrændte „pulveriserede" Anskuelsers Aske. Længe førend Geniet fremstaaer, samler Folket eller et Partie af dette og der opstaae blandt det

Individer, som med mere eller mindre Sagacitet ahne det, som Geniet finder; en Johannes gaaer foran en Jesus og Forridere antyde Magnatens Nærmelse.

Denne Folkets eller Nationens Sympathi med Geniet og dettes Anskuelser er den offentlige Mening, thi selv om denne i Forstningen undertiden kun strækker sig til Minoriteten, saa bliver den dog om føje Tid til en Majoritet. Naar denne offentlige Mening nu først er constateret, viser den sig paa tidsvarende mindre Modificationer nær, i det Væsentlige permanent og overvejende, indtil et nyt Geni opstaaer, hvem det er beskaaret at belyse en ny Side af Sandheden; — hvad der altsaa efter Sprogbrugen siges at staae høit eller lavt i den „offentlige Mening" er nærmere betragtet ikke Andet end det som stemmer med de af det sidste religieuse, politiske, philosophiske, poetiske o. s. v. Geni etablerede Anskuelser. *)

Geniet skaber som vi have seet den offentlige Mening som Begreb, og er følgelig dens Centrum;

*) Forsaavidt har nu „Intelligensbladenes" Udg. ret, som han kun i et kommende Geni imodeseer Danmarks politiske Regeneration, men i Forbigaaende være det sagt, at naar han forudsætter, det ligesaavel kan opstaae paa den ene som den anden Side, at det ligesaavel kan fremgaae af de forældede, som de nye Anskuelser, saa synes han enten at have overseet Geniets egentlige Væsen, eller sin Tids umiskjendelige og andre Steder allerede realiserede Bestræbelser.

men den offentlige Mening som Mening, er jo kun en livløs Abstraction, en Sjæl uden Legeme; — levende, historisk og practisk gyldig viser den sig derimod, naar den træder frem i concrete Individer og repræsenteres af en Række saadanne, som man igjen efter Omstændighederne kalder Publicum og Folk.

Unægteligt er det nu, at disse ved Fornuftens Crystallisationskraft ledes og trænges til at afslutte sig i større og mindre Organismer, hvis qvalitative Forskjel gaaer parallel med de repræsenterede Ideers Mangfoldighed, men er det ledende Princip — in casu den af Geniet constaterede offentlige Mening — først tilstede, saa virker det med samme Eftertryk indenfor Organismerne, som naar de samme Individer, der udgjøre disse, træde sammen, eller efter Ffs. Mening opløse sig i en uorganisk Masse og „fra Folk gaae over til at blive et Publicum"; hiint Geniets Scepter svæver med den samme Aandens Vælde over de samme Individer, enten de som Dele af en „Menighed", et „Folk", eller som Dele af et „Publicum", en „Masse" o. s. v. ville gjøre dem gjældende; det ere dog de samme Individer, og forsaavidt de ikke ere gale — en Tilstand, som paa Grund af sin Abnormitet vel nok kan ansees at staae udenfor Spørgsmaalet — forsaavidt forandre de vel neppe deres Mening, eller emancipere dem fra den offentlige Mening, enten de i Kirken, Stænderforsamlingen, Athenæum o. s. v. befinde dem imellem Christne, Deputerede,

Medlemmer af Athenæum, eller de paa Kongens Nytorv staae imellem Skuespillere, Damer og andre velklædte Folk. Det skulde synes som om A., der er ved Fornuftens fulde Brug, meente det samme paa Østergade mellem B. og C. o. s. v., som han beviislig meente i Roeskilde mellem D. og E. o. s. v. Den Distinction mellem et Folk og et Publicum, som Ff. saa stærkt inhærerer, gjør ikke saa meget til Sagen, thi den Forskjel, der er paa disse Størrelser, mister idetmindste en stor Deel af sin qvalitative Vægt, naar man betænker, at hele Folket, hele Tiden beherskes af den offentlige Mening, som den selv repræsenterer, og at Minoritetens Vota der ikke komme i Betragtning. Et „Publicum" er nemlig ifølge Sprogbrugen et relativt Begreb, der ofte kun sigter til en aldeles concret Gjenstand, som det af Ff. anførte Exempel med et Theaterpublicum bedst viser, hvor Benævnelsen „Publicum" gaaer paa en lille Deel af Folket, som denne Aften forsamlede sig for i Fællesskab at nyde denne Kunstnydelse. Endnu klarere bliver Distinctionen, naar man betænker, at et Publicum forholder sig til et „Folk" som det Antal Mennesker der i Søndags var i Frue Kirke og hørte Præken, til hele Menigheden — som den Deel af det theaterbesøgende danske Folk, som den eller den Dag var paa Comedie og saae dette eller hiint Skuespil, til hele det danske theaterbesøgende Folk o. s. v. — Den hele Forskjel reduceerer sig til en qvantitativ, hvor Publicum

er en Deel af det Hele: Folket. At man naturligviis sætter Folkets Mening over Publicums, har just sin Grund i den qvantitative Differents, da jo ved tilfældige Omstændigheder den slette Minoritet af „Folket", en enkelt Gang kan overveie den gode Deel af et „Publikum". For at blive ved det forrige Exempel, kan Minoriteten af „Folket" f. E. være paa Comedie en Aften og see dette eller hiint Stykke; den vil saaledes den Aften maaskee overveje den gode Deel af Tilskuerne, Stykket vil f. E. blive applauderet, men det er ikke noget Beviis for dets Fortrinlighed. Derfor er jo et Stykkes Skjebne meget viselig bestemt efter den Lykke det i 5 Aftener tilsammentagne gjør; thi da kan den gode Deel af Publicum med en mathematisk Sandsynlighed antages at have hævet sig til Majoritet.

Naar vi saae, at den offentlige Mening constitueredes af Geniet, som dens Skaber og Centrum, der endog forsaavidt har en stærk tilbagevirkende Kraft paa den, som Geniets Død i Egenskab af Individ (thi i Forhold til Historien døer det aldrig) ikke alene ikke gjør Noget til Sagen med Hensyn til Meningens Stabilitet i og for sig, naar ikke allerede en ny Idee pulserer, et nyt Geni er i Anmarsch, men tvertimod just ved sin legemlige Død — paa Grund af den bekjendte Pietet, som Folk ialmindelighed hylde — endnu mere rodfæster den; naar vi altsaa saae at Geniet lever syn-

ligt eller usynligt i den offentlige Mening, som den hellige Aand i Kirken, da have vi eo ipso faaet den Autoritet som Ff. anseer uundværlig, hvis Organismen ikke skal reduceres til en atomistisk Masse, og Folket ikke opløse sig til et Publicum. Geniet lever nemlig paa den Maade usynligt i Folkebevidstheden, og dennes Beskaffenhed har i Sandhed igjennem Historien viist sig alt for constant, til at man skulde kunne befrygte, at den nogensinde vilde emancipere sig fra sin egen Tro, — det være sig nu i religieus og politisk eller andre Henseender, — undtagen forsaavidt den trænges af den historiske Nødvendighed d. v. s. at dens Troesbekjendelse viser sig som forældet, som ikke tidssvarende; thi just deri viser Geniets Magt sig, at det trænger ind i Almeenbevidstheden og bliver selv en Deel af den; deri at det fæster Rødder i Folkets Hjerter og saa at sige groer sammen med hele dets aandelige Liv; — ikke dets Navn alene, nei hele dets Physionomi, dets aandelige Billede graves i Individernes Hjerter og affspeiler sig i Tidsaanden, som ved et Daguerrotyp. — Men Emancipationen viser sig i Overgangsperioderne fra den gamle Tro til den ny, og da er det egentlig at Organismen opløses, dog — kun tilsyneladende; det ligger nemlig engang i Geniets Natur, at ligesom det, for sig selv betragtet, baade seer det Forbigangne med en forbausende Klarhed og ahner det Tilkommende med et fiint Instinct, saaledes virker det, historisk betragtet, ligesaavel tilbage

i Tiden, før det fødes, som det behersker sin Samtid og Eftertid. Thi da det egentlig ikke er andet end Incarnationen af en Idee, som skal culminere i Geniet (qvâ Individ), saa følger deraf, at denne allerede maa gjære i Folkebevidstheden, førend den medeet som i et Lyn, som i en flammende Vulkanstraale skal lyse for Tiden og Nationerne; den maa trives og voxe, før den bliver moden. Thi da er Tiden svanger; den var svanger med et Geni i Revolutionstiden og da fødte den endelig, efter hine rædsomme Verdensveer, et Geni større maaskee end noget foregaaende —: Napoleon. Naar altsaa to Genier, eller om man vil, to Verdensideer mødes, den ene i sin Alderdom, den anden i sin Barndom, saa opstaaer der naturligviis en Kamp, som først tilendebringes naar Barnet bliver Mand, naar den spirende Idee bliver moden, naar det nye Geni har brudt sin Bane og det gamle, som endnu vegeterer usynligt i Folkebevidstheden er blevet endnu ældre, endnu svagere; men derfor kan man ikke sige at Folket, den offentlige Menings Organ har opløst sig til en uorganisk Masse, tvertimod — Noget Forf. indrømmer — „det er en Tilstand, som er begrundet i Tingens Natur“, og ligesom det i hvert Menneske for sig maa gjære, førend Resultater og Ideer vindes, saaledes ogsaa i Folket; Tænkeren som tvivler og vakler, førend han erkjender; Digteren, i hvem det gjærer og ulmer, førend de poetiske Skikkelser fremstaae, — kort alle Aandens Kjæmper maa stride og stræbe, før-

rend de opnaae, og dog lider ikke deres Organisme ved denne Kamp; man kan ikke sige, at Philosophens Sjæleorganisme opløses ved hans Tvivl, hans Higen efter Resultater, eller at Digterens Geni i den ideelle Conceptions og Productions Gjæring opløser sig i Atomer; ligesaalidt kan man sige det om Folket; thi selve den chaotiske Tilstand, det ved slige historiske Criser befinder sig i, har en højere ideel Berettigelse, som just derved, at det er en Overgangstilstand fra noget Forældet til noget Nyt, er højere end den forrige formeentlig organiske, hvorfra den nu vil „emancipere" sig; det er en Tilnærmelse til et højere Hiinsidigt og allerede derved en Gaaen ud over det Ældre; man kan sige, at Folkets Organisme rystes, at den befinder sig i en Febertilstand, om man vil; man kan ikke sige at den opløses, thi da er Folket ikke mere det Folk, med andre Ord —: det tilintetgjøres som Nation; dets Organisme opløses ɔ: det døer.

Nu saae vi at den „offentlige Mening" er det endelige Resultat af Geniets Virksomhed; at Folket er dens Organ, som i den hylder Geniet som en synlig eller usynlig Autoritet, og at det hverken i sin Heelhed eller i sine enkelte Dele emanciperer sig fra den, uden forsaavidt den historiske Nødvendighed byder det; thi de enkelte Stemmer, som til alle Tider opponere, blot for at opponere, maa naturligviis henregnes til en absolut Minoritet og komme som saadanne ikke i Betragtning. Heraf fremgaaer igjen ved en logisk Nød-

vendighed — og Læseren bedes at bemærke, at her ikke er noget Tankespring, som i en Haandevending sætter sig udover en heel Række Momenter — heraf fremgaaer, at Folket, som en Menings Organ maa være berettiget til at yttre sig over hvilkensomhelst Gjenstand, hvadenten denne ved sit vægtige Indhold, kan ansees at høre med under selve den offentlige Mening, eller paa Grund af sin minutieuse Betydning ligger udenfor dennes egentlige Gebet; thi just derved baade constateres den bestaaende offentlige Mening, hvor Yttringerne med Hensyn til denne ere positive, og forberedes en ny offentlig Mening, hvor de ere negative i Forhold til det Bestaaende, men ikkedesmindre i sig selv positive.

Nu kan Folket ikke godt yttre sig en masse; derfor udtaler det sig igjennem sine Organer *), som naturligviis i de historiske Overgangscriser maa have modsatte Tendentser; disse Udtalelses- eller Meningsorganer ere Blade og Journaler, og saafremt som disse have en bestemt Farve eller Tone, saafremt de altsaa vise dem, som Product af en Overbeviisning; saafremt de overhovedet have en Mening ere de Organer, og kun det, som staaer i Overeensstemmelse med denne Menings Hovedcharacteer, kan da komme

*) Forfattergenierne og Talenterne, som ifølge det Foregaaende staae paa Grændsen mellem to offentlige Meninger kunne ikke omtales her.

til Udtalelse igjennem dem. I disse skrives der af de forskjellige Partier, og hvert for sig tyer naturligviis til Organet for den Overbeviisning, som i Hovedsagen stemmer med dets egen; thi de pure Specialiteter maa altid absorberes i Hovedøjemedet; naar altsaa det, der udtales igjennem dem, staaer i Harmoni med Hovedtendentsen, saa gjør det ikke Noget til Sagen, om eet Individ skriver hele Bladet, eller det deri Udtalte er en Aandscollect fra hele Folket, eller fra alle de Individer, som udgjør det Parti, den Side af den offentlige Mening; ja dette sidste Tilfælde er endogsaa saa meget mere at foretrække for det første, som Sagen saaledes nødvendigviis bliver droftet mere alsidig, og hvad der maaskee i den fineste systematiske Consequents paa den Maade kan tabes, det vindes i Mængden af dels aprioriske, dels især empiriske Data; og hvad de enkelte Individer, selv dem som ere Meningsautoriteter angaaer, da seer man desværre altfor ofte, at de sige det Ene idag, det Andet imorgen.

Nu ere altsaa Journalerne, forsaavidt som de opfylde deres Bestemmelse, Organer; de ere Incarnationer af Meninger, som de naturligviis uden Hensyn til Individerne repræsentere. Det de udtale, maa derfor ansees, som Organets Ord, og hvilken Person der er Forfatter til de forskjellige Artikler, er saaledes ikke alene ligegyldigt, men bør aldeles ligge udenfor Betragtningen, thi det er ikke paa den der taler, men det der tales, at det kommer an; Individets sub-

jective Ubetydelighed bør aldeles absorberes af Sagens objective Vægtighed. De pure Specialiteter, jeg gjentager det endnu engang, de ligge udenfor Betragtningen, og ere ligesom de slette og foragtelige, egoistiske Lucubrationer kun at betragte som Udvæxter paa Organismen, som physionomiske Tilfældigheder, rene Jammerligheder, som Forfatteren aldeles burde have forbigaaet, hvor Talen var om et Folk og dets Mening.

Heraf følger fremdeles, at naar Individet saaledes gaaer op i Sagen, saa viser Anonymiteten sig som Ideens Sejer over Formen, som Objectets Sejer over Subjectet, og istedetfor at være „æreløs", geraader den naturligviis Individet til Ære, der saaledes indrømmer sin Subordination under Sagen ved Siden af sin temporære Identitet med den, men ingenlunde derfor sin „atomistiske Intethed og Mangel paa Berettigelse", som „Intelligensbladenes" Udgiver vil, thi idet Individet udtaler sig, anseer det sig eo ipso berettiget til at have og yttre en Mening, men det opoffrer sig for Sagen, det føler gandske rigtig at Individet qvà Individ ingen Betydning har hvor Talen er om en Idee, men at det er den alene, som skal udtales og forsvares.

Men dels følger det af Blades og Journalers materielle Begrændsning, at ikke alle Yttringer gjennem dem kunne komme til Offentlighed, dels kan Adskilligt ved sin specielle Tendents, — som dog kan have sin

Berettigelse i Forhold til det Hele — ligge udenfor en Journals Formaal; derfor have vi Bøger og Brochurer. — Forsaavidt disse nu behandle en Sag, uden Hensyn til de modsatte Anskuelser repræsenterende Personligheder, ere de ogsaa Udtryk af en Mening og følgelig ubetinget berettigede; forsaavidt de nærmere holde dem til den modsatte Menings Repræsentanter, som saadanne, ere de naturligvis ogsaa berettigede, saalænge de tale fornuftig, det vil sige logisk; thi de Gale staae som sagt udenfor Spørgsmaalet; men holde de dem blot til Personerne qvà Personer, som isolerede Individer uden Hensyn til en Idee, saa ere de uberettigede forsaavidt de ikke tugte med Satire; i det Tilfælde er selv de mest bidende Udfald, saalænge de holde dem indenfor Velanstændighedens Grændser og ikke angribe Personens moralske Characteer — forudsat denne ikke beviislig er plettet — saalænge ere de berettigede; thi i Personen tugte de da en Retning, en Tids Brøst, og have navnlig i poetisk Henseende, som aristofaniske et ideelt Værd. Vistnok burde nu Angriberen i dette Tilfælde træde frem med ubedækket Aasyn, hvis hans Tid var moden til en saadan Skrivemaade og vidste at skjelne Mennesket fra Forfatteren, men saafremt den ikke endnu har bragt det dertil, gjør han rettest i at skjule sit Navn, idetmindste saalænge den Angrebne ikke fordrer personlig Satisfaction eller Erklæring. I alle andre Tilfælde derimod er Anonymiteten gavnlig; thi har Forfatteren Autoritet i den offentlige Mening, er

han vis paa at tiltale et uhildet Publicum, naar han ikke nævner sig, hvorimod han, naar han sætter sit Navn under eller over sin Mening, allerede derved bestikker sin Læser; har han ingen Autoritet, kan hans Navn rigtignok være ligegyldigt, saalænge der kun tales om en Sag og uden Polemik mod en anden Mening, endskjøndt selv da mangen Læser er tilbøjelig til at see det Skrevne i et Mikroskop, naar Forfatteren er ubekjendt; men sætter han sit ubetydelige Navn paa et polemisk Skrift, især naar det er imod en Autoritet, saa bliver Partiet først egentlig ulige, da siger man: „hvor tør han tale imod en Mand som N. N.; det er noget Snak, hvad han siger"; og enten er da den forudfattede Mening saa stærk, at man slet ikke læser hans Product, eller man læser det med Ringeagt. Derfor halter Ff.s fra Ridderligheden hentede Lignelse paa begge Fødder, thi istedetfor han siger: „at et saadant personligt, anonymt Angreb er ligesaa uridderligt, som om man i en Kaardeduel vilde iføre sig Vizir og Harnisk, medens Modstanderen var ubedækket", burde han have hentet sin Lignelse fra en virkelig Coutume i Riddertiden; man læser nemlig i heraldiske Skrifter: at naar de saakaldte „Knappen" vilde tournere med en Ridder, saa kunde de ikke møde i Skranken, uden med nedslaaet Vizir, da de endnu ikke havde faaet Ridderslaget; derfor tournerede de ukjendelige, blot med en eller anden dunkel Devise; og idet Tilskuerne saaledes

lededes til at gjette paa en eller anden berømt Ridder, forsvandt Personlighedernes Differents for deres Fantasi. Saaledes forholder det sig i litterær Henseende med unge, ubekjendte Forfattere der optræde mod en bekjendt Autoritet; de have endnu ikke faaet Litteraturens Ridderslag og ere derfor, analogt med Ridderttidens Anskuelser, i Folkets Mening uberettigede til at optræde mod den autoriserede Ridder; derfor kjæmpe de og bør kjæmpe med nedslaget Vizir, for ikke at skade deres egen Sag ved en misforstaaet Ridderlighed, som desuden maaskee snarere vilde blive udlagt som Renommisteri. Ved første Diekast vil det maaskee synes, som om dette ikke gjelder om de personlige Angreb, men forsaavidt disse ifølge det Foregaaende ere tilladelige, er Tilfældet det samme; thi den litterære Autoritet har en anerkjendt, en bekjendt Personlighed, medens den ubekjendte Forfatter ingen har, og der altsaa ingen egentlig personlig Retorsion kan skee; hvad vilde det vel nytte den angrebne litterære Notabilitet i den almindelige Mening, at gjøre en ubekjendt Peer og Pouls Personlighed latterlig? I mange Tilfælde var det maaskee umuligt, at faae Noget om denne at vide, og selv da, kunde en saadan obscur Persons Ridiculisering neppe interessere Publicum.

Anonymitetens Gavnlighed for en Forfatter, uden Hensyn til hans Skrifters Tendents, er iøvrigt altfor bekjendt, til at en nærmere Drøftelse her skulde gjøres

nødig. De største Genier have ofte gjort Brug af den og just erkjendt, at dens Hovedegenskab er den for Sandhedens Erkjendelse af Folket aldeles nødvendige Nivellering af Forfatternes Personligheder; anonyme staae Walter Scott og Jacob Behrend med lige Navneværdi over for hinanden, og siden vi nævne Walter Scott, saa er det ikke uinteressant, at læse hans egne Bemærkninger om den; han fortæller blandt Andet, at den Nydelse, han som anonym Forfatter af Waverley havde, ved at høre Folks ugenerede Dom over sit Arbeide, var større end den, alt det Virak, der blev offret ham som Sir Walter, forskaffede ham. Naar Ff. siger „at Ærens Tab lægger sig især for Dagen i Anonymiteten", og naar han fremdeles, støttende sig paa den fortræffelige Tirade: „at Individet, i sin atomistiske Enkelthed, udenfor sin Relation til det Hele, naturligviis *) er uden Ære" — en Tirade, som Ff. ikke just synes at være kommen til gjennem meget strænge logiske Abstractioner, men snarere ved et dialectisk Saltomortale — naar han derved kommer til den Syllogisme, at det skrivende Publicum er „æreløst" og in specie de Anonyme, saa troer jeg, med Hensyn til de sidste, at have gjendrevet dette Postulat. For de øvrige „atomistiske" Individers Ved-

*) Dette „naturligviis" staaer der i Mangel af et bedre Beviis.

kommende kan jeg ikke paatage mig Gjendrivelsen, saameget mindre, som saadanne uberettigede, præmisløse Theses ikke let kunne gjendrives ad den aandelige Vej; man maa i den Henseende blive staaende ved: „mit Nei er ligesaa godt som dit Ja" og ligefrem erklære: „Publicum er ikke ærelost"; saameget er under alle Omstændigheder vist, at er det „ærelost" at skrive anonymt, saa vilde en heel Statscalender ikke forslaae til at opregne de mere eller mindre qvalificerede Forfatterforbrydere.

Men for at vende tilbage til det egentlige Spørgsmaal: Forskjellen paa „Folk" og „Publicum" viste sig at være en blot qvantitativ; qvalitativ kan den ikke med Rette kaldes og det af den Grund, at Publicum er eet af Folkets Prædicater; det er een af de mange Skikkelser, hvori Folket viser sig, hvori det træder frem for sig selv; Publicum er nemlig et momentant Udtryk af Folket; dette, som til alle Tider, i alle Forholde viser sig constant, er, selv naar det gestalter sig som Publicum, ligefuldt Folk; thi Folk er dets almindelige, dets abstracte Egenskab, som det ikke giver Slip paa forend det historisk gaaer under; Publicum er derimod een af dets concrete Skikkelser, hvori det i visse Momenter, til visse Tider viser sig. Om det derfor er et Folk, eller et Publicum, som skriver i Bladene, — er forsaavidt ligegyldigt, som det i det Væsentlige ikke gjør noget til Sagen, men for Principets, for den strænge logiske Consequents

Skyld maa det dog fastholdes, at det just er Folket, men ikke Publicum, som skriver; thi da Bladene, som ovenfor er viist, forsaavidt de have en bestemt Farve, jo repræsentere en constant, men ingen momentan Side af Folkebevidstheden, saa følger deraf, at Folkets Forhold til Politiken, saavelsom Litteraturen, just igjennem Bladene er, som Ff. saa gjerne vil, ubevidst og activ; de, der skrive, ere udgaaede af Folket og ere virkelige Skribenter; eller var da J. L. Heiberg ikke Skribent, da han ifjor skrev om Theatret i „Fædrelandet“, var „Flyvepósten“ ikke et Blad o. s. v.? Forresten er Forf. her i en synlig Forlegenhed, (cfr. hele Pag. 144) saaledes siger han: „ubevidst skriver Folket ved Hjelp af sine bevidste Organer, de egentlige Skribenter“, bevidst ved „bestemte Individer“*) (ere Skribenterne da ikke „bestemte Individer?“) og med denne Logik faaer han ud, at Folket opløser sig i en atomistisk Masse' „d. e. et Publicum, som selv er skri-

*) Ordret lyder Stedet saaledes: „Vil Folket ikke lade sig nøie med den ubevidste Indflydelse paa Litteraturen, men udøve samme bevidst, saa kan det naturligviis ikke længere virke i Egenskab af Folk, thi den bevidste Indflydelse udfordrer bestemte Individer;“ om Folkets ubevidste Forhold til Litteraturen siger Forf. p. 143—44: „at Folket virkelig selv kan siges at digte og skrive, nemlig ubevidst ved Hjelp af sine bevidste Organer, dem, som man i egentlig Forstand kalder Digtere og Skribenter.

vende." Læseren vil vist troe jeg river Ordene udaf sin Sammenhæng, men jeg henviser igjen til „Intelligensblade" Nr. 6 Pag. 143—144 og 145. Paa den ene Side er hele denne Deduction ulogisk, paa den anden Side er den en Række af dialectiske Kunster, og hører uimodsigelig ind under den Afart af Filosofi, som meget udførlig, træffende og populært er skildret i Fortalen til Hegels: „Phænomenologie des Geistes" under Navn af „schematisirender Formalismus"; den, der vil blive bekjendt med denne filosofiske Maneer, læse bemeldte Fortale fra Pag. 39—46 igjennem. Hegel begynder med at omtale den kantiske Triplicitet, som en Inddelingsform for Filosofien, hvis absolute Betydning man endnu ikke har fattet, men som af Mange saaledes bliver forqvaklet, at den nedværdiges til et „livløst Schema", og „den videnskabelige Organisation til en Tabelle". „Dieser Formalismus", bliver han ved, „meint die Natur und das Leben einer Gestalt begriffen und ausgesprochen zu haben, wenn er von ihr eine Bestimmung des Schemas als Prädicat ausgesagt, — es sey die Subjectivität oder Objektivität, oder auch der Magnetismus, die Elektricität und so fort, die Kontraktion, oder Expansion, der Osten oder Westen und dergleichen, was sich ins Unendliche vervielfältigen läßt, weil nach dieser Weise jede Bestimmung oder Gestalt bei der andern wieder als Form oder Moment des Schema's gebraucht werden, und jede dankbar der andern der-

selben Dienst leisten kann; — **ein Cirkel von Gegenseitigkeit, wodurch man nicht erfährt, was die Sache selbst, weder was die eine noch die andere ist** ☞. Es werden dabei theils sinnliche Bestimmungen aus der gemeinen Anschauung aufgenommen, die freilich etwas Anderes bedeuten sollen, als sie sagen, theils wird das an sich Bedeutende, die reinen Bestimmungen des Gedankens, wie Subject, Objekt, Substanz, das Allgemeine u. s. f. gerade so unbesehen und unkritisch gebraucht, wie im gemeinen Leben, und wie Stärken und Schwächen, Expansion und Kontraktion; so daß jene Metaphysik so unwissenschaftlich ist, als diese sinnliche Vorstellungen". Noget længere hen siger han: „Es ist mit solchem Formalismus derselbe Fall als mit jedem. Wie stumpf müßte der Kopf seyn, dem nicht in einer Viertelstunde, die Theorie, daß es asthenische, sthenische und indirekt asthenische Krankheiten und ebenso viele Heilpläne gebe, beigebracht." Endvidere siger han, at naar de nye Filosofer nu først ere færdige med deres Schema og dette er med den behørige Terminologie „zusammengebrant" ☞ „so mag über solche Kraft, die das weit entlegen Scheinende zusammengreift, und über die Gewalt, die das ruhende Sinnliche durch diese Verbindung erleidet, und die ihm dadurch den Schein eines Begriffs ertheilt, die Hauptsache aber, den Begriff selbst oder die Be-

deutung der sinnlichen Vorstellung auszusprechen erspart — es mag hierüber die Unerfahrenheit in ein bewunderndes Staunen gerathen, darin eine tiefe Genialität verehren, so wie an der Heiterkeit solcher Bestimmungen .... sich ergözen. Der Pfiff einer solchen Weisheit ist sobald erlernt, als es leicht ist ihn auszuueben; **seine Wiederholung wird, wenn er bekannt ist, so unerträglich, als die Wiederholung einer eingesehenen Taschenspielerkunst** H. Das Instrument dieses gleichtönigen Formalismus ist nicht schwerer zu handhaben, als die Palette eines Malers, auf der sich nur zwey Farben befänden, etwa Roth und Grün, um mit jener eine Fläche anzufärben, wenn ein historisches Stück, mit dieser wenn eine Landschaft verlangt wäre." Han bliver ved:

„Was diese Methode, allem Himlischen und Irdischen, allen natürlichen und geistigen Gestalten die paar Bestimmungen des allgemeinen Schemas aufzukleben, und auf diese Weise alles einzurangiren, hervorbringt, ist nicht geringeres, als ein sonnenklarer Bericht über den Organismus des Universums, nämlich eine Tabelle, die einem Skelette mit angeklebten Zettelchen oder den Reihen verschlossener Büchsen mit ihren aufgehefteten Etiketten in einer Gewürzkrämerbude

gleicht ~~~". Men Ideen kan ikke længe saaledes „entlebt und entgeistet werden, und so geschunden seine Haut von **leblosen Wissen** um dessen **Eitelkeit** umgenommen sehen"; den stræber til sit Hjem; „die Wissenschaft darf sich nur durch das eigene Leben des Begriffs organisiren" og istedenfor „der tabellarische Verstand (!) nur die Inhaltsanzeige, nicht aber den Inhalt selbst giebt", har Videnskaben, Ideen selv i sig „die Bestimmtheit, welche aus dem Schema **äußerlich** dem Daseyn **aufgeklebt** wird, **die sich selbst bewegende Seele des erfüllten Inhalts.**" Men den overfee Formalisterne; de inddele, de lave Rubrikker og Skuffer for Begreber; i hver Skuffe kaste de nu en Haandfuld Tanker, hvis rette Plads de ikke sjelden bestemme ved rene dialectiske Spring og for et logisk Beviis substituere de saa gjerne et suffisant „naturligviis", hvis Naturlighed Ingen fatter, ikke engang de selv.

Paa denne „schematiserende Formalismus" er nu Artiklen i „Intelligensbladene" et passende Exempel; der komme de tørre Distinctioner paa Distinctioner, Divisioner og Subdivisioner, og Hovedschemaet, med den flade Yderside, uden Indhold, er omtrent af denne Beskaffenhed:

Danmarks Befolkning:	Litterær Autoritet:	Publicum (uorganisk Masse	Folk
1,700000 *)	Prof. Heiberg	1,699999 (el. 1,700000 ÷ 1 ɔ: Prof. Heib.)	0

Overhovedet synes de gamle Grækeres Distinction mellem δῆμος og ὄχλος at have foresvævet Ff.; ved δῆμος forstod disse nemlig det statsorganiserede Folk, ved ὄχλος en forvirret Hob af den laveste Klasse, en sammenløben turba, (saaledes betyder ὄχλος ogsaa et Opløb) en Masse af samme Beskaffenhed som den hver tredje Tirsdag forsamler sig paa Vandkunsten for at see Lotteriet trække; det er Forfatterens Publikum, hvilket han forresten antyder ved Benævnelsen „Pøbel", som han tildeels decorerer det med, og det „pøbelagtige" Præg, han efter en præmisløs Høiesteretsdom af Goethe tilkjender det. Ff. overseer saaledes ikke alene, at en saadan ὄχλος kun er et momentant og partielt Udtryk af Folket (δῆμος), en forbigaaende Bølge af det store Hav, men hvad der er endnu beklageligere, han tager ikke det særdeles vigtige Punct i Betragtning, at hvor en forsamlet Masse Individer, ɔ: et Publicum, ved en fælles Interesse knyttes til en Idee (som f. Ex. i Kirken, Theatret o. s. v.), der er denne, idet den er Tilknytningspunctet mellem

*) Læseren bedes at undskylde hvis Folkemængden er urigtig angivet.

Individerne, tillige Massens „latente" (paa Dansk: skjulte) organiserende Princip; den er, idet den gjør Krav paa Individernes Interesse, disses immanente Autoritet; i Gudstjenesten er den religieuse Idee — hvis formelle Fremtræden Kirkemusikken, Prædikenen og Ritus er —, det skjulte Organisationsprincip, den immanente Autoritet, som ordner og behersker den tilstedeværende Masse Individer; det Samme gjælder om den poetiske Idee, der dramatisk paa Theatret, musikalsk i en Concertsal og saa videre i det uendelige, er et Theater- et Concertpublicums ordnende Princip og beherskende Autoritet; man vil følgelig see, at et Publicum, forsaavidt som det beskjæftiger sig med en Idee, igrunden er en momentan Stat i Staten, Organisme i Organismen, som ikke lider noget Afbræk ved enkelte Individers Slethed og Mangel paa Berettigelse; thi disse forholde sig til den momentane Stat, som Forbryderne til den virkelige Stat, og saaledes kan man med fuld Ret kalde den fæx populi, som forleden hyssede ad Molieres: „Doctoren imod sin Villie", og som Ff. i Nr. 8 af „Intelligensbladene" ogsaa gjør til et Publicum: æsthetiske Forbrydere. Naar man iøvrigt betænker, at Ff. gjør de to, eller tre Sjouere (thi flere var der neppe), som hiin Aften *) hyssede, til et Publicum, saa seer man

*) Jeg var selv paa Comedie den Aften, og kan bevidne, at det var nogle meget faa og meget suspecte Subjecter, som vist hverken kjendte Moliere, endnu min-

snart, hvorledes det egentlig er sat med hans Distinctioner; naar man fremdeles undersøger den Dialectik, hvorved han fra denne Hyssen, gjennem Holberg, dennes Nationalitet o. s. v. o. s. v. kommer til den Sætning: „at Publicum (ɔ: denne raa Masse) har adskilt sig fra Folket, qvod erat demonstrandum“; saa har man der den sande Sofistik; thi det er just dens raisonnerende Standpunkt, som her udgjør Grund- og Hjørnestenen i Ff.s dialectiske Labyrinth. Naar man endvidere erindrer, at Sofisterne just optraadte hos Grækerne paa en Tid, der forsaavidt kan paralleliseres med vor, som den blotte Autoritet hos dem, ligesom nu hos os, baade i religiøs og sædelig, saavelsom andre Henseender, var begyndt at tabe meget af sin absolutistiske Gyldighed og Folket allerede følte Trangen til, at blive sig den Tro, til hvilken det skulde bekjende sig, som et ved Tænkningen medieret Indhold, — som Tænkningens Resultat bevidst, saa vilde det kun være en naturlig historisk Parallelisme, hvis Forfatteren hertillands etablerede en moderne Sofistik. Men denne bærer sin Undergang i sig, og det er ikke blot det socratiske: καλον κἀγαθὸν, men overhovedet Sandheden, det Almindelige, eller Villiens Begreb, som tidlig eller sildig opløser dens holdningsløse Skyggebilleder. Selv om

---

dre reflecterede over, hvorledes hans Navn skulde udtales.

der altsaa hertillands opstod en Sofistik i Forbindelse med terminologisk „Dünkel“ og andre lignende Nebulisterier, saa er det kun en historisk berettiget Overgang, som Ideen og Tiden nok ville vide at opløse paa den bedste Maade. At den store Hob, selv undertiden de saakaldte Dannede, en tidlang lade sig blænde af denne „døde Viden“, er derfor ikke alene historisk i sin Orden, men ogsaa, hvad dem selv subjectivt angaar, undskyldeligt, thi Dialectiken, især den raisonnerende, er et magisk Sværd, der ene kan læge de Saar, det selv bibringer; Meget ligger desuden i Tiden, og vistnok har den for Sandheden begeistrede Hegel ret, hvor han i Encyklopädien siger: „in unserer reflexionsreichen und raisonnirenden Zeit muß es Einer noch nicht weit gebracht haben, der nicht für Alles, auch für das Schlechteste und Verkehrteste einen guten Grund anzugeben weiss“.

Mulig har jeg nu paa sine Steder misforstaaet Forfatteren, og saaledes vil jeg gjerne antage, at han mener noget gandske Andet med „Ære“ og „æreløs“ end jeg; men da han ikke nærmere har indladt sig paa at definere disse Begreber, saa maa Sprogbrugen her blive en afgjørende Autoritet; vistnok kan Ff. hertil svare, at Grunden til Misforstaaelsen ligger hos mig, men ikke hos ham, og et saadant Svar er Intet mindre end nyt, men til en saa udmærket Stilist og en

saa daunet Mand, som Fors., kan man med Rette gjøre Qvinctilians bekjendte Fordring: „at Stilen, lig Solen, der skinner selv for den, der lukker Øjnene i, skal være klar, og Meningen tydelig, uden at Læseren nødes til at bryde sit Hoved derover", med andre Ord: man kan for at tale grundtvigsk fordre af ham, at hans Stil er „soleklar".

Jeg gaaer vel at mærke ud fra, at det hovedsagelig er Fors. om Sandheden at gjøre, at den er for ham **causa finalis**, men at alt det Egoistiske, „Atomistiske", (dialectisk Virtuositet, Selvhensyn o. s. v.), i det Højeste kun er **causæ efficientes**; saaledes antager jeg f. Ex., at Ff. ikke har skrevet Artiklen om Folk og Publicum, for at faae Leilighed til at stille sig sit eget Horoscop efter Døden, men væsentlig for at gjøre sig og Andre Rede for hine Størrelsers sande Betydning og indbyrdes Forhold; det antager jeg endog saameget mere, som jeg er overbeviist om, at Forfs. Tact ikke vilde tillade ham for Alvor at ville foregribe Efterverdenens Dom; thi han gjør udentvivl den franske Digters Valgsprog til sit: **je me tais, la posterité me jugera.**

Naar det saaledes altsaa fornemmelig maa være Ff. om Sandheden at gjøre, saa vil det nødvendigviis være en Sag af Vigtighed for ham at sprede den Taage, som formentlig svæver over hans Artikel ved et „soleklart" Foredrag. For nu ogsaa at gjøre Mit til Sandhedens Erkjendelse, vil jeg, for fra

den Side at hæve Ffs. Betænkeligheder, give mit fulde Navn til Priis, i den faste Overbeviisning, at det som jeg, ved at sætte mit Navn imod Forfatterens naturligviis vil tabe, det vil Sandheden og Publicum upaatvivlelig vinde derved.

Grimur Thorgrimsson Thomsen.

